

UPPDRAG FÖRETAG

FÖRETAGARE I VILHELMINA KOMMUN

RENSKÖTSEL – EN STÖTTEPELARE FÖR SAMISK KULTUR

Renskötseln har varit en framträdande näring i århundraden inom samisk kultur, där mycket krävs av dagens unga renskötare för att möta och anpassa sig till både nya och gamla branschutmaningar.

Vilhelmina, Vuoltjere, har en lång samisk historia och en levande samisk kultur. Idag finns 46 aktiva renskötsel-företag, fördelade på två samebyar, som skapar arbetstillfällen i kommunen. Företagen inom norra samebyn är i huvudsak koncentrerade kring Voymådalen, medan renskötarna anslutna till södra samebyn är baserade till största del i Kultsjödalen.

Ett kulturellt arv

Av Vilhelminas renskötsel-företag ägs 30% av kvinnor. För 26-åriga Katarina Daerga från Storvall, som varit aktiv renskötare och företagare i Vilhelmina södra sameby i sju år, var en framtid inom renskötseln ett självklart val även för henne. — Jag har vuxit upp med detta, båda mina föräldrar kommer från renskötarfamiljer och har också hållit på med renskötsel. Det är ett kulturellt arv som präglar en stor del av vår identitet. Min framtidsplan är att fortsätta bedriva renskötsel och bo kvar i kommunen, berättar hon.

På djurens och naturens villkor

Renarna använder särskilda vandrings- och flyttleder, som ofta är väldigt gamla, för att förflytta sig mellan de olika betesområdena. Under flyttningarna samlar renskötarna hjorden i olika hagar för skiljning, märkning eller slakt.

Då renarna betar fritt året om och förhåller sig till väder, vind och betesmarker, är renskötsel något som sker på djurens och naturens villkor. Detta fria naturbete är en viktig förutsättning för en rennäring med långsiktigt friska djur och som är ekologiskt hållbar. 24-åriga Anders Baer från Dikanäs startade sitt företag under sina gymnasieår och har aldrig funderat på en framtid inom någon annan bransch än rennäringen.

— Renskötseln bidrar till fantastiskt bra kött som är miljövänligt och nyttigt, en exklusiv råvara som är svår att jämföra med någon annan. Sen ska man inte bortse från att renskötseln är kanske den viktigaste stöttepelaren i den samiska kulturen, så hållbar renskötsel krävs för att bevara den, säger Anders Baer.

Utmaningar

En verksamhet vars rytm är beroende av externa faktorer, i många fall oförutsedda, ger ett spännande och varierande yrke för utövaren, men även tuffa utmaningar.

— Jag gillar verkligen att ingen dag är den andra lik, att få jobba mycket självständigt, att få arbeta utomhus, arbeta med djur och att det är ett väldigt lärorikt yrke. Renskötsel är ett evigt lärande, vilket gör jobbet stimulerande. Men rennäringen står också inför stora utmaningar att hantera, bland annat exploatering av land, rovdjursfrågor och klimatfrågor, berättar Katarina Daerga.

Renen är ett lättskrämt djur, och det är viktigt att den får vara ostörd vid till exempel kalvning och flyttningar, så att hjorden inte skingras. Dessutom innebär mildare vintrar ett istäcke som låser fast renens vinterbete, vilket betyder krympande

betesländer och leder till att påverka dess naturliga rörelsemönster i sin jakt på mat, vilket betyder merarbete för renskötaren.

— Det går sakta att bygga upp en stor renhjord idag, så de första åren är tuffa när det gäller att skapa lönsamhet för den enskilda renskötaren, säger Anders Baer, och tillägger;

— Allting blir dyrare inom renskötseln, och det kostar förstas när vi måste komplettera med foder och flytta renarna på ett sätt som inte naturligt för dem.

Framtidstro

Trots att många historiska betesmarker minskat eller blivit otillgängliga på grund av annan markanvändning samt förändrade väderförhållanden finns det framtidsutsikter inom rennäringen. Till exempel förser man en del av renarna med GPS-sändare för att samla information om hur de förändrande förutsättningarna påverkar deras rörelse. På så vis blir det lättare för samebyarna att ge en tydlig bild av markanvändning och argumentera för deras behov, till exempel vid samråd med andra näringar och yttranden i beslutsfattande organ inom kommun och landsting.

Anders Baer ser med optimism på framtiden trots tuffa förutsättningar.

— Mitt mål är att bevara en hållbar renskötsel, som är lönsam och som jag kan leva på och överlämna till mina efterkommande att arbeta med. Och att fortsätta säkerställa leverans av en bra råvara och kanonprodukt, som renköttet är. Det är något som känns oerhört viktigt för mig, säger han.

Text: Christopher Butler